

Hebrew Writers Association in Israel

שתי איגרות של ש"י עגנון

Author(s): ש"י עגנון and מ. אונגרפלד

Source:

Moznaim /

מאזנים

Vol. No. / 1968), pp. 218-220 אב-אלול תשכ"ח אוגוסט-ספטמבר

Published by: Hebrew Writers Association in Israel

Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/23860712>

Accessed: 27-03-2018 08:26 UTC

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <http://www.jstor.org/page/info/about/policies/terms.jsp>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Hebrew Writers Association in Israel is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Moznaim* / מאזנים.

JSTOR

<http://www.jstor.org>

חשב בקורא הבינוני, שלא יתקשה בהבנת דער-
תו; משורר כותב ראשית כל לעצמו או לאלה
שינקו ממקורות שעליהם גדל, קראו אותם הס-
ברים, שמעו אותן השמועות. פראזות ומטבעות
לשון שהיו נחלת כל המשכילים, שחונכו
על יסודות ישראל ויוון, כעת אין עוד ודאות
שיבינו אותם, כי קם דור שלא למד סיפורי
המקרא ולא קרא את הומירוס ומיתולוגיה יוון-
גית. אותו רב שקרא את „הכנסת כלה“ זכר
את הפסוקים והמאמרים המרומזים בסיפור.
מסופקני אם אברך מתמיד בישיבה טובה בי-
מינו יעמוד על כל המרומז ב„האש העצים“
או ב„שני תלמידי חכמים שהיו בעירנו“.

כדי שחלק מיצירת עגנון לא יישכח מפי
בנינו, יש לחבר להם מבואות והערות שווים
לכל נפש, וראוי שיוגשו למחבר ולהשפיע עליו
שיעבור עליהם, פירושים לספרימופת נכתבו
שנים רבות אחרי פטירת המחברים; עגנון
זקוק לפירושים בחייו*, ואם לא יכתבו עו-
דו עלי אדמות, לא יסלחו לנו הדורות הבאים,
שהחמצנו את השעה. מי יתן וימצא לעגנון
אקראן כמו לגיחה בשעתו. נאבד בידיים מה
שיש לנו, אם לא נדאג להבנתו ונפקירהו
לדרושיהבל.

תלמידי, בין המצרים תשכ"ח.

מחשבה זרה, כאילו שכן, שכני רמז לשכינה
לקדושה שבתאווה המינית. עגנון, המעורב ביי-
צירותיו ובחיי יום-יום עם רבנים למדנים ועם
חסידים-בטלנים ועם חסידים אנשי מעשה (לא
רק מספרי מעשיות), כתב גם פרקי „אלו נע-
רות“ ושיחות בינו ובינה, אבל לא העלה תא-
וזה משותפת לאדם ולכל בעלי החיים, למע-
לות השכינה. הרי מקורם של דברי עגנון אחר
הוא: ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה
(איוב, לא, א); טוב ילד מסכן וחכם ממלך זקן
וכסיל (קהלת, ד, יג). טוב ילד מסכן וחכם —
זה יצר טוב, ולמה נקרא שמו ילד, כי אין
מודווג לאדם אלא מבן י"ג שנה... ממלך זקן
וכסיל — זה יצר הרע, ולמה קורא אותו מלך,
שהכל שומעין לו, ולמה קורא אותו זקן, שהוא
מודווג לו מילדותו ועד זקנתו, ולמה קורא
אותו כסיל, שהוא מלמד לאדם לדרך רעה
(קהלת רבה, ד, יג). עגנון קורא ליצר המסיתו
להתבונן ברחל „כסיל“. לפי דברי המדרש,
הוא שכן ותיק, השוכן בלבו של אדם מיום
היולדו. דרשיח עם יצר הרע להכניעו אינו
המצאת עגנון; בדברי אגדה אפשר למצוא
צדיקים, ש„פטפטו“ עם יצרם, כגון יוסף בבית
פוטופר (בבלי, סוטה, מג, ע"א).

כדי להבין דברי עגנון במלואם יש לעמוד
על מקורם. בספרי לימוד חייב המחבר להת-

שתי איגרות של ש"י עגנון

בשנת תרפ"ג הוציא את הרבעון לביקורת
ולביבליוגרפיה בשם „עין הקורא“ ואמר לפר-
סם בו בין השאר מונוגרפיה על עגנון. על-כן
פנה אליו, שישלח לו את רשימת כל יצירותיו,
אשר נתפרסמו עד אז. בתשובתו אל פרידמן
מצרף עגנון את רשימת כל יצירותיו, שנתפר-
סמו עד כה בכתביעת שונים ומותח דרך אגב
ביקורת על מ. י. ברדיצ'בסקי, שלא הצליח,
לדעתו, בתרגומם ובעיבודם של אגדות התל-
מוד. באחד ממאמריו הביא פרידמן הערה
עוקצנית על מ. בובר, ועגנון מרגיעו כאן,
שבובר לא מצא את עצמו נעלב מזה ואינו
נוטר לו על כך.

ז'ק — הכוונה לסופר מ. א. ז'ק; מרקס —
גיסו של עגנון.

המביא-לבית-הדפוס: מ. אונגרפלד

* בינתיים נעשתה התחלה טובה על-ידי הוצאת
שוקן, שהוציאה יצירות של עגנון עם הסברים
נאותים של נ. ננתון. העורך.

יחסי ידידות לבניים שררו, כידוע, כל הימים
בין ש"י עגנון וה. נ. ביאליק. עגנון התוודע
אל ביאליק כבר בימי ביקורו הראשון של
המשורר בארץ בשנת תרס"ט, אך ביחוד הת-
קרבו זה לזה בימי ישיבתם יחד בהומבורג
שבגרמניה בשנות תרפ"א-תרפ"ד. ידידות זו
נמשכה כל השנים גם בארץ, וכעשרים שנה
החליפו ביניהם מכתבים. במכתב המתפרסם
בזה בפעם הראשונה, מדובר על חוברת אחת
(כנראה „שירת האותיות“, שנתפרסמה אח"כ
בכרך השני של „הכנסת כלה“), שביאליק אמר
להוציא ב„מוריהדברי“, ועגנון השיח על הד-
פסתה. ביאליק חגג אז את יובל החמישים
שלו, ועגנון מתנצל כאן, על שלא מיהר לברכו
בכתב מפני עיכובים וטרדות בלתי צפויים.
הד"ר א. פריימן, שעזר לעגנון בהשגחה על
הדפסת החוברת, הוא הביבליוגרף והחוקר
הידוע, שהיה מנהל המדור היהודי של הספ-
ריה העירונית של פראנקפורט. הבלשן והמגיה
הידוע א. סימיטיצקי עבד אז בהוצאה „אמ-
נות“ של שושנה פרסיץ. אמונה היא בתו של
עגנון.

המבקר הספרותי הד"ר ד. א. פרידמן ניגש

אדוננו ביאליק.

את יקרתך הנעימה קבלתי והשתעשעתי בה כל הימים, כי זכיתי שתכתוב אלי מה שכתבת. ולא כתבתי אליך מיד, לפי שבקשתי לעשות רצונך תחילה. וקודם שבאו דבריך טלפנתי למדפיס וקבענו יום הדפסה של המחברת ליום ב' ונסעתי אליו בבוקר, ועמדתי בבית הדפוס כמעט כל היום כולו ברוב האשמורה הראשונה, לשם רויזיה, ותקנתי כמה שגיאות. כגון חילוף אותיות דומות, אלא שלא הפסק הגוי של בית הדפוס להתחיל בהדפסה, לפי שהיה שתי מבעוד יום ראשון. והבטיח לי הד"ר אלפרד פריימן, שהוא ישגיח על הדפסת הגליון הראשון שיהיה כשורה, ולשאר הגליונות אבוא אני. מקוה אני שהחוברת תצא בסוף השבוע הבע"ל. הסיפור אינו יפה. והאותיות אינן נקיות, אלא שהמדפיס אדם הגון ואני עומד בטל ומבוטל כנגדו.

ועתה אדוני, צו שיודיעוני את תנאי המכירה. אפשר שיימצא כאן קונה הכל. חמשים חוברות ודאי שאוכל למכור כאן. ויס הלאני במקצת ואיני יכול כל אותו יום לכתוב דבר וחצי דבר, ובקושי רב חברתי את הטכסט לכרטיס לשולחו לך עם פריימן. ואף ביום הולדתך, תקנו בביתי את התנור ולא מצאתי מקום לישב ולכתוב. אבל אותך לא שכחתי אפילו בשעת קריאת "ויחל", וברכתך בכל לבי ובכל מחשבותי.

לסימיטיצקי מסרתי את דבריך ולזוגתי תחי' ספרתי את דבריך, כמה אנו מרגישים בחסרונך. ממש שממה עלינו הומבורג. אמונה תחי' המזכירה אותך במליה כמה פעמים, וכחד לקולה הוא קול בני שיחי', היא תחי' קוראת: ביאליק! ובני יחי' עונה אחריה: יליק! מה אומר, דודים עלי מדבריהם מ כמה מאמרים על ביאליק.

אשתי תחי' נסעה לפרנקפורט, כי לומדת היא לשון ערבי וקוראן אצל פרוש' הורביץ. ואני הנני בא כוחה לדרוש בשלומך בשמה ולברך אותך ליום הולדתך, כי הייתה לה לאור כל ימי היותך פה. יהי רצון שתאריך ימים מתוך טובה ועבודה ושתמצא קורת רוח בכל מעשה ידיך.

כברכת אהבך ש"י עגנון

וברכת בשמנו את רעיתך תחי'.

ונא אם תצטרך איזה דבר ויש בידי לעשותו, הודיעני כי הנני עומד לרשותך.

ערב שבת ו' ניסן ה'תרפ"א

כבוד ידידי הדוקטור ד"א פרידמן שלום וכל טוב. ימים הרבה עברו מיום שקבלתי את מכתבך, ואך עתה עלתה בידי לכתוב למר. טרדותי עצמו מאד, גם העבודה רבה וכוחותי הגופניים אינם מספיקים לי כדי עבודתי.

ענין בובר כך היה: בובר אמר: חבל על סופר שאינו יכול לותר על הלצה כל שכן שאינה נצרכת לגוף הענין. אבל לא ראיתו מצטער. ואף אתה אדוני אל תצטער הרבה.

בתקופה ט' פגע מר קצת ב"משוררי" ישראל שכותבים אשכנזית ויפה עשה מר. לו יש עט מבקרים בידי כי עתה הרגתם, אבל בינינו לבין עצמנו. בשבוע הזה נודמן לידי מאסף אחד Der Tierkreis. Eine Anthologie herausgegeben von Karl Suffel u. Klabund, Berlin. Erich Reiss. ושם יש גם חלק "ירושלים". את המשלים של מ"י בן גוריון אשר שם לא קראתי. כל פעם שמודמן לידי אחד משלו מיד אני כועס על שקלקל את האגדה העברית ולעתיד לבוא בודאי יתבעו מידו את עלבונו של האגדה העברית הכשרה. לעת עתה הכל מת פעלים מד"ר ברדיצ'בסקי ואין רואים את הקורה שבין עיניו. אבל דבר אחד יש שם באותו מוסף וממש הרגיזני. שם נתנו שלש משלות בשם Talmudisch ובהרזוים. כמה עלילות העלילו על התלמוד, ועכשיו בא אדם אחד, בן בלי טעם ותרגם בהרזוים קלושים ובחוסר טעם שלש משלות מתוך התלמוד, ומי שאינו יודע תלמוד יכול לטעות שהתלמוד נכתב בחוסר טעם שכוה. קחהו משם אדוני!

שואל אתה אדוני במה אני עוסק: אני מכין לדפוס קצת מספורי שכבר נדפסו בעתונים ובמאספים, ואנכי מסקל מהם את כל ה"תיקונים" שתקנו העורכים הנכבדים היודעים כל דבר, ואני מתקן עד כמה שידי מגעת גם את שגיאותי. אי"ה בקיץ זה יצאו לאור ואשלחם לך. — מתוך מכתבך הכרתי שמך דעתך לעלות לא"י. מתוך שבאה השמועה הרעה קשה לשהות עוד כאן בגולה, וכבר כתבתי לשטרייט: (העודנו בברלין?) ממש אנו עוברים על לאו לא תעמוד על דם רעך. אבל מה נעשה והולוטה הארורה מעכבת. — התראה את אלמנתו של ברנר ה' יקום דמו. היודע הילד את אשר עוללו לו. ידי קצרה לכתוב מלה להעלובה הזאת כי עטי רועדת מצער. והמקום ינחם אותנו כי צריכים אנחנו לרחמים

ושלום לו ממני מוקירו

ש"י טשאטשקיס

מה שלום ה' קרופניק? זה שבועות הרבה לא שמעתי ממנו דבר, ואני לא יודע אם עדיין הוא

חוטב עצים יזכור
 לילות בינתים
 שיחות מני עם הפועל הצעיר
 משפתים
 פולין אגדות יבואו בתקופה הבאה, מהן תורגמו
 גורמנית
 מעשה רבי גדיאל התינוק שלחתי לחובר
 עובדיה בעל מום מונח זה יותר משנה אצל
 שופמן
 מעלות ומורדות חציו נדפס ב"גבולות" וחציו
 מוטל אצל שופמן
 הנדח התקופה
 הכנסת כלה עתיד לבוא במקלט
 בנעורינו ובוקנינו יבואו בתקופה כשעלה לרצון
 לפני העורך
 בצרור החיים בן ששים גליונות, ואלף בני אדם
 בו עדיין עלי להתגלגל עמו
 עוד יש אתי בכתובים כמה סיפורים מהם
 שנגמרו ומהם שעדיין אני עסוק בהם כגון תחת
 כנפי השכינה מימי נוסעי הצלב, "אפריח" בדורו
 של האר"י קיטה וגרסה רומן ברליני, תמימי דרך
 אגדות, לחם ויין מעשיות על ארץ רבה אודות
 א"י, ספר האותיות שיר, וזהב הארץ דרמה
 משיחית, אסתר ורמברנדט מחזות.
 כל אלה מעשה ידי מעט ורעים. ודאי שכחתי
 איזה ספור או שנים ואין בכך כלום.

בברלין או עלה לא"י. ומה שלום מר זק? כלם
 עזבו אותי, אין אף אחד מהם כותב אלי דבר. —
 ואתה אדוני הלצלום תשב בברלין? האם לא תוכל
 למצוא לך ~~פועל~~ לשבתך במקום נאה. או קשה
 לך לעזוב ~~א"י~~ של חכמים וסופרים. אמנם
 לפעמים גם אני מתגעגע עליכם חכמים וסופרים!
 היכן לחובר? ואחרון אחרון חשוב ה' פרישמן?
 כמה טוב היה לו לא בא לויסבאדן. דבר על
 לבו הלא רופא אתה.

היש חדש בעולם הספרות? מתי תצא התקופה
 ה' התבוא פעם לביתו של ה' מרקס? וידרוש
 גא כב' בשמי בשלום ה' רבידוביץ.

עגנונת העומר ג' תרס"ט מתורגם גורמנית בולט
 בארה של מרים הפועל הצעיר
 תשרי הפועל הצעיר בקרוב יצא בהוצאת Y.V.
 בשם גבעת החול
 אחות הפועל הצעיר
 החופה השחורה השלוח
 הסדר הצפירה מתורגם גורמנית ב"חד גדיא"
 בנלט
 אשתו של שלמה יעקב הצפירה
 חלומו של יעקב נחום יורעאל
 אגדת הסופר ערכים מתורגם גורמנית ב"היודע"
 מחמת המציק העונן
 במצולות הצפירה בשבעון

הכנסת בלוי, דתיו אלוהי זמלא
 נחמינו זמנקנינו יבואו ומנסה אלאיאל ארלין אכני הנקוד
 בלכני החייק בן אליהו גלונות וארץ בני אית בני דגין קא. אההאלא צני
 צני י. אתי נעמניק כיה ספניי סהפ לינניו ונהפ לרנין איני דסונ
 נהק כנין נהת כנפי הלניני יניו נופקי הללן הסניון רנינו אל הא"י
 ק. לט אפילת רמן כרליני תיניו רנין אננות אהפ ויין אדלויה אל און
 רצני אננות א"י סכפ האותיות איר ונהפ האון דנה סאיות אכתי
 ונענניק גהנות
 כל אלה זמלי יניו. עאל ורניק. ונא יאחתי אינה סכניו או לניו יאין
 עניק כאום